

KARLSSONS PÅ KVARNTORP

Kvarnbacken känner alla Jakobsbergsbor till. De flesta minns också kvarnen. Få kommer däremot ihåg Kvarntorpet, som låg på en platå söder om kvarnen.

Kvarnen hörde till Jakobsbergs gård och uppfördes på 1780-talet. Per-Olof Karlsson började arrendera kvarnen 1898. År 1919 fick han möjlighet att friköpa både kvarnen och Kvarntorpet, eftersom Jakobsbergs gård köpts upp av Mälareprovinsernas Egnahems AB, som började stycka egendomen.

Kvarntorpet var familjen Karlssons hem. Förutom Per-Olof bestod familjen av hustrun Vilhelmina (kallad Mina) samt tre barn. Till torpet hörde också en ladugård samt uthus, som låg i backen ned mot nuvarande Mjölnarvägen. Familjen hade ko och arbetshäst, som båda finns med på foton, men förmodligen också höns och en gris.

Per-Olof Karlsson drev kvarnen fram till 1926. År 1940 sålde han hela området till en privatperson, som fem år senare sålde den vidare till Föreningen Jakobsbergs Hembygdsgård. Järfälla kommun köpte i sin tur alla aktierna i föreningen 1957 och blev därmed ägare till både kvarn och torp. Tanken var att torpet skulle renoveras, men i juni 1957 brann det ned och återuppfördes aldrig.

Det finns en del bilder bevarade från familjen Karlssons tid på Kvarntorp. De äldsta är tagna redan kring år 1900. Karlssons själva hade knappast råd med kamera. En gissning är därför att fotona togs av sommargäster. Familjen hyrde vid denna tidpunkt ut torpet som sommarbostad för en Stockholmsfamilj, där mannen arbetade på Bonniers förlag. Karlssons själva trängde då ihop sig på vinden.

Bilden bredvid är från 1910. I kökssoffan sitter sönerna i familjen; Evert och Karl, på armstödet dottern Sofia. Till höger syns en inmurad vedspis med varmvattenbehållare. På brädgolvet ligger randiga trasmattor och väggen är klädd med pärlspontpanel. Möblemanget på bilden består av en kökssoffa och två pinnstolar.

Detta foto är en av mina favoriter bland de över 26 000 bilder som finns i Järfälla kommuns bildarkiv, inte minst för att bilden är tacksam att prata om med barn idag och göra jämförelser mellan då och nu. Jag har haft möjlighet att göra det med några grupper av nioåringar i Järfälla.

Kökets inredning är förstås given om man vill göra jämförelser mellan då och nu. Vedspisar är det inte många nioåringar som känner till, men det finns en och annan släkting på landet som har en sådan. Kökssoffor förekommer men är sällsynta. Trasmattor hade flera nioåringar i sina rum och pinnstolar hade ganska många i köket. Barnens kläder är också ett intressant samtalsämne. Karl och Everts knickers såg konstiga ut, men Sofias långkjol väckte gillande. Ett tredje ämne är namn och namnmode. Bland nioåringarna som fick se bilden var det flera som hette Sofia. Nästan alla kände någon som hette Sofia och Sofiorna var i alla åldrar, från bebisar till riktigt gamla. En nioårig Karl fanns också och många kände någon som hette Karl. De var antingen i barnens egen ålder eller medelålders och uppåt. Gruppen av nioåringar som kände en Evert var dock väldigt liten och de få Evertar barnen kände var alla pensionärer.

Sist men inte minst väcker foton och fotografering tankar hos barnen. Idag har många egna mobiler med kamerafunktioner, som används flitigt. Med hjälp av en sladd och några snabba klick flyttas bilderna över i datorn, där de kan läggas upp på Facebook, så att kompisarna kan se dem direkt. Fotot på Karl, Evert och Sofia togs för 102 år sen. Det är en till synes vardaglig situation men för de tre barnen var det ett högtidligt tillfälle. Fotograferad blev man ytterst sällan. Alla tre är prydligt klädda, men leendena är lite ansträngda. Det gällde att sitta stilla länge för att fotografen skulle kunna få skärpa i bilden. Tittar man noga på Sofia, så är hennes ansikte lite oskarpt. Fotograferingen tog flera timmar med förberedelser och efterarbete i mörkrum. Fotot hamnade så småningom hos Karls dotter Inga, som skänkte en kopia till kommunens bildarkiv.

Är Du nyfiken på att se fler bilder från Kvarntorpet och familjen Karlsson så titta in på kommunens hemsida och skriv bilddatabas i sökrutan, så kan Du klicka Dig vidare till ett sökformulär. I bilddatabasen finns det dessutom mer än 18 000 andra bilder att upptäcka – och mängden växer allteftersom bildarkivets samling digitaliseras.

Ingrid Kennerstedt Bornhall
Järfälla Kultur